

Bendradarbiavimas su nebiudžetiniais švietimo paslaugų teikėjais

Rekomendacijos Kazlų Rūdos savivaldybei

Įžanga

- 2019 – 2020 m. *Pilietinės visuomenės institutas* ir *Europos namai* atliko tyrimą apie švietimo paslaugų perdavimą Lietuvos savivaldybėse.
- Atlikta 12 savivaldybių statistinių duomenų analizė¹, 4 savivaldybėse surengtos grupinės ekspertų diskusijos su vietos politikais, savivaldybių administracijų ir vietos NVO atstovais².
- Tyrimas atliktas, įgyvendinant Nacionalinio švietimo NVO tinklo projektą „Naujoji švietimo paradigma konkurencinėmis sąlygomis“, finansuojamą ES lėšomis.

Sprendžiama problema ir tikslas

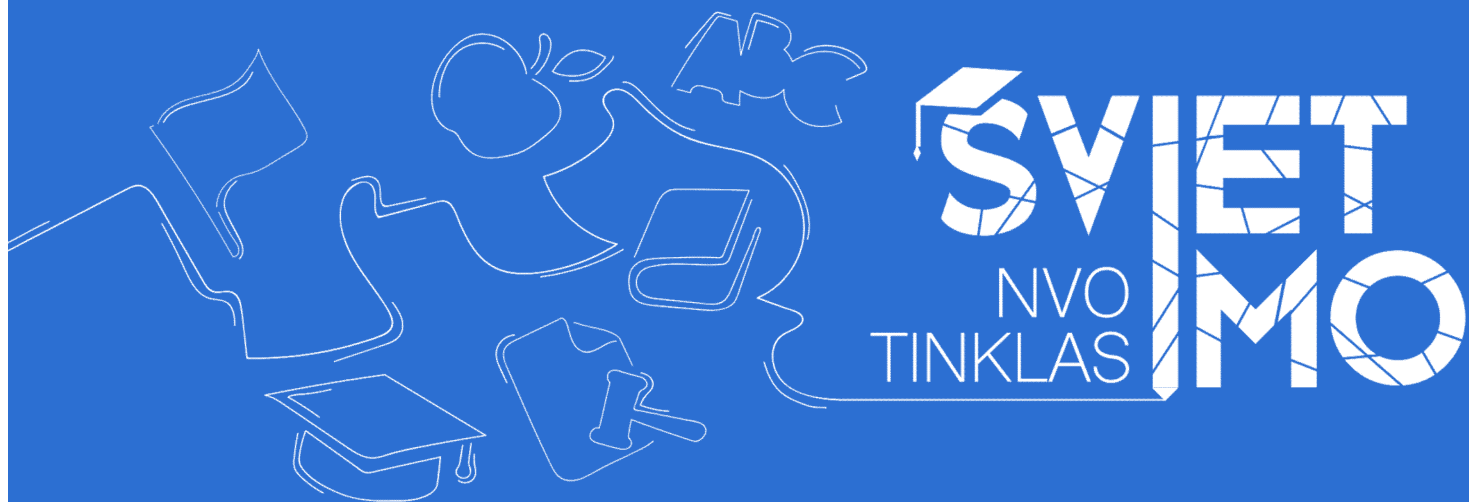
- Strateginiuose valstybės dokumentuose, pavyzdžiui Nacionalinėje pažangos programoje (taip pat Lietuvos strategijoje „Lietuva 2030“, XVII LR Vyriausybės programoje ir jos priemonių plane), buvo numatyta iki 2020 m. nebiudžetiniams teikėjams perduoti 15 proc. viešųjų paslaugų. Nepaisant to, šie procesai strigo, o švietimo srityje paslaugų perdavimas 2018 m. pasiekė **2,86 proc.** (NIPC duomenys*).
- Atsižvelgiant į deklaruojamų tikslų ir faktinės situacijos atotrūkį, tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kokios pagrindinės kliūtys kyla, perduodant švietimo paslaugas Lietuvos savivaldybėse, identifikuoti egzistuojančias gerąsias praktikas ir suformuluoti atitinkamas **rekomendacijas****.

* http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

** Šiame tyrime biudžetinės įstaigos apibrėžiamos įskaitant ir viešąsias įstaigas, kurias kontroliuoja valstybės ar savivaldybių institucijos.

Bendros tendencijos

- Iširtos **savivaldybės yra atviros nebiudžetinių teikėjų įtraukimui** į švietimo paslaugų tiekimą, tačiau susiduria su vietinio ir nacionalinio lygmens problemomis.
- **Pagrindinės problemos**, būdingos visoms švietimo sritims ir skirtinga forma įvardinamos visose savivaldybėse: adekvačių lėšų ir finansavimo šaltinių trūkumas, žmogiškųjų resursų trūkumas, švytuoklinis judėjimas tarp savivaldybės pasitikėjimo nebiudžetiniais švietimo teikėjais ir poreikio griežtai juos kontroliuoti.

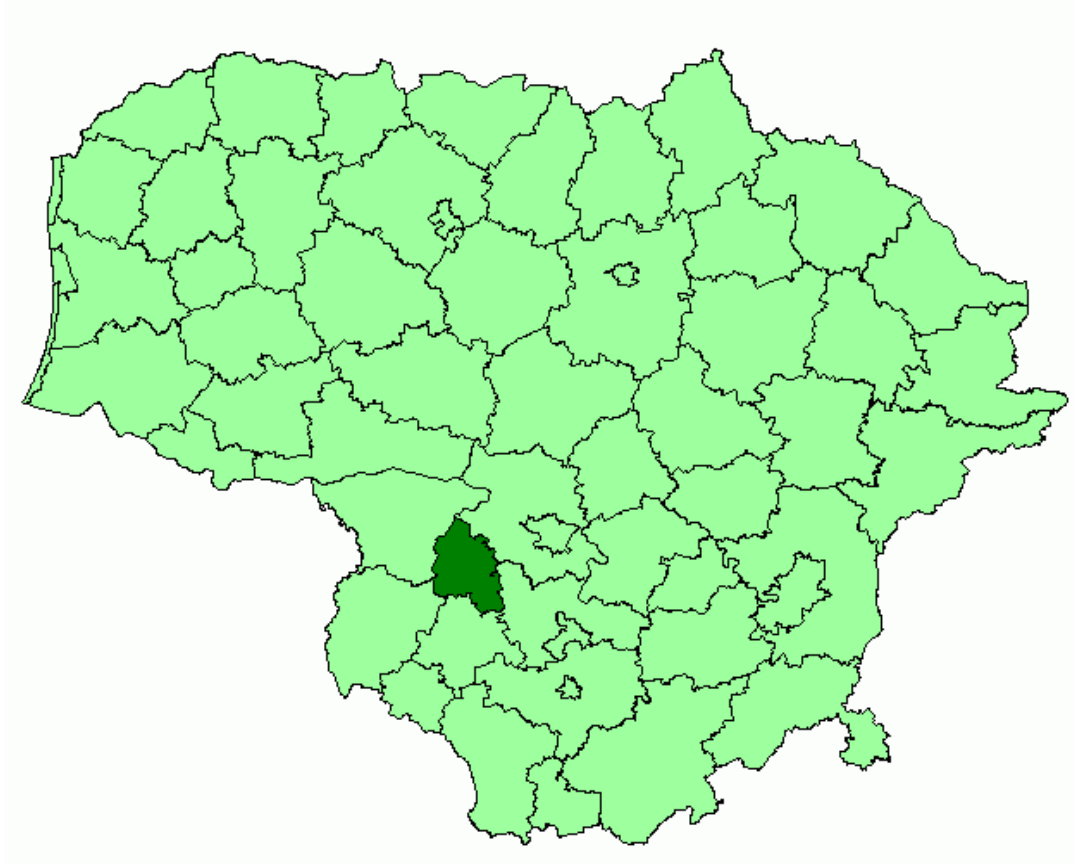

Kazlų Rūdos savivaldybė

Svarbiausi duomenys

3,31 proc.

Tiek lėšų skirta NVO švietimo paslaugoms vykdyti nuo bendro Kazlų Rūdos savivaldybės švietimo biudžeto 2018 m. (NIPC duomenys³)

Švietimo paslaugų finansavimas

Kazlų Rūdos savivaldybė švietimo srityje NVO skiria šiek tiek didesnę biudžetinio finansavimo dalį, negu vidutiniškai savivaldybės visoje Lietuvoje. Tačiau šis skaičius yra **penkis kartus mažesnis** už 2014–2020 m. Nacionalinėje pažangos programoje iškeltą 15% tikslą.

	Procentas, skirtas NVO nuo bendro švietimui skirto biudžeto, 2018 m.
NPP 2014–2020 tikslas	15%
Visoje Lietuvoje	2.86%
Kazlų Rūdos sav.	3,31%

Duomenys: Nevyriausybių organizacijų informacijos ir paramos centras, 2019: http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf

Švietimo paslaugų finansavimas

Bendrojo lavinimo švietimo paslaugų finansavimas valstybės lėšomis Kazlų Rūdos rajono savivaldybėje yra nežymiai didesnis už Lietuvos vidurkį.

Valstybinis švietimo paslaugų finansavimas, 2018 m.		Vienam besimokančiam teko valstybės lėšų, Eur
Išimokymasis lavinimas	Visoje Lietuvoje	2900
	Kazlų Rūdos sav.	Nepateikti duomenys
Bendrasis lavinimas	Visoje Lietuvoje	2400
	Kazlų Rūdos sav.	2600

Duomenys: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas

Švietimo paslaugų įvairovė pagal paslaugų teikėjo pobūdį

- Kazlų Rūdos savivaldybė iš kitų mažųjų savivaldybių išsiskiria tuo, kad šalia biudžetinių ikimokyklinio ir bendrojo lavinimo paslaugų teikėjų, turi ir nebiudžetinių švietimo teikėjų.
- Nors atskiros nebiudžetinės ikimokyklinio ugdymo įstaigos nėra, ši paslauga yra teikiama kartu su nebiudžetinėmis bendrojo lavinimo paslaugomis. Šis atvejis gali būti laikomas gera praktika, kurią verta tęsti, ir rodo savivaldybės gebėjimą palaikyti NVO sektoriaus organizacijas švietimo srityje.

Švietimo paslaugų įvairovė pagal paslaugų teikėjo pobūdį

Švietimo įstaigos tipas 2019 m.		Nebiudžetinė	Savivaldybės	Valstybinė
Ikimokyklinė	Lietuvoje	175	687	8
	Kazlų Rūdos sav.	0	1	0
Bendrojo lavinimo	Lietuvoje	72	1189	39
	Kazlų Rūdos sav.	2	11	0

Duomenys: AIKOS registro statistinė ataskaita, 2019 m. gruodžio 31 d

https://www.aikos.smm.lt/_layouts/15/Asw.Aikos.Reports/ViewReport.aspx?report=%2fStatistin%4%97s+ataskaitos%2fSMIR+statistin%4%97s+ataskaitos

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

- Nuo 2009 iki 2018 m. Kazlų Rūdos savivaldybės bendrojo lavinimo moksleivių skaičiaus mažėjimas atitiko bendras šalies tendencijas, o ikimokyklinio ugdymo dalyvių skaičius augo sparčiau nei vidutiniškai Lietuvoje.
- Artimiausiu laikotarpiu darželių auklėtiniams pereinant į bendrojo lavinimo mokyklas, **kils poreikis plėsti paslaugų apimtį bei infrastruktūrą** (klasių dydžius, personalo skaičių mokyklose).

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

Švietimo paslaugų naudotojų skaičiaus kaita 2009–2018 m.

Išimokymų ugdymas	Auklėtinių skaičius 2009 m.	Auklėtinių skaičius 2018 m.	Auklėtinių skaičiaus pokytis per 10 m.
Lietuvoje	93660	120885	129 %
Kazlų Rūdos sav.	174	328	189 %
Bendras lavinimas	Moksleivių skaičius 2009 m.	Moksleivių skaičius 2018 m.	Moksleivių skaičiaus pokytis per 10 m.
Lietuvoje	440504	322344	73 %
Kazlų Rūdos sav.	1884	1331	71 %

Duomenys: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas, remiantis ŠITC duomenimis

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

Vaikų įsitraukimas į ikimokyklinį ugdymą Kazlų Rūdos savivaldybėje atitinka Lietuvos vidurkį, bet 0–3 m. amžiaus grupėje paslaugos gali būti teikiamos didesnei vaikų daliai.

Vaikų dalis ikimokykliniame ugdyme pagal amžiaus grupę 2018 m. nuo visų vaikų nurodytoje amžiaus grupėje	0–3 m. m.	3–8 m. m.
Visoje Lietuvoje	29,8%	64,4%
Kazlų Rūdos sav.	15,4%	45,6%

Duomenys: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas, remiantis ŠITC duomenimis

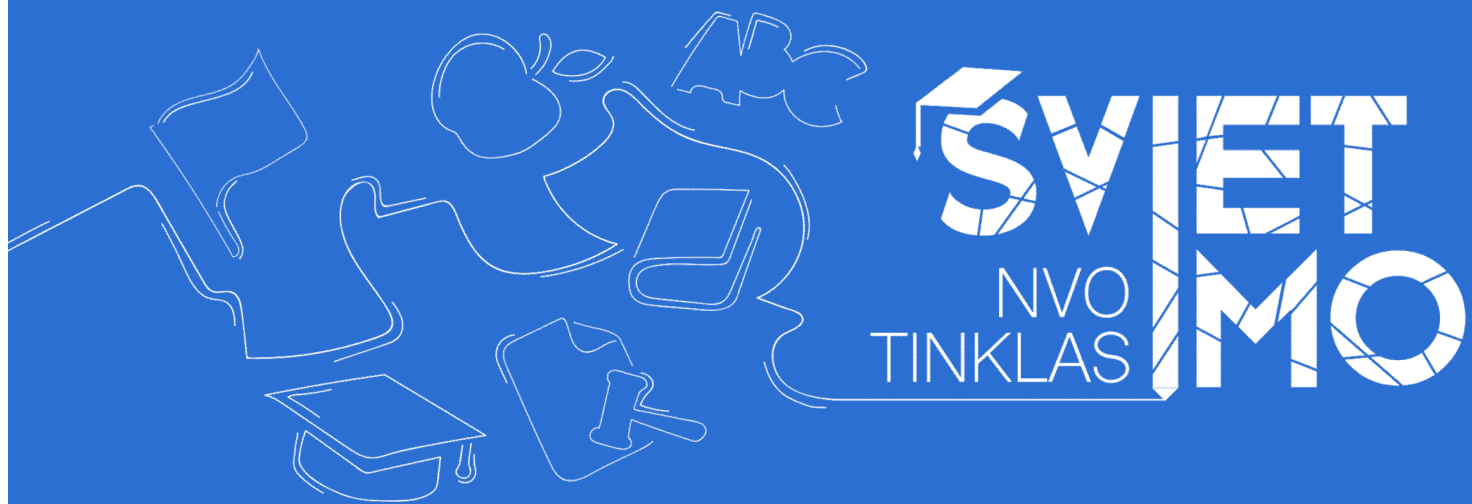
Švietimo paslaugų plėtros potencialas

- Tiek tikslinėmis NVŠ lėšomis besinaudojančių, tiek bet kokio pobūdžio **NVŠ programose** dalyvaujančių moksleivių skaičius Kazlų Rūdos savivaldybėje atitinka Lietuvos vidurkį.
- Šie skaičiai atskleidžia, kad yra potencialo plėsti NVŠ prieinamumą ir įvairovę, siekiant įtraukti daugiau vaikų, ypač tų, kurie dar nepanaudojo tikslinio finansavimo lėšų.
- Savivaldybės lėšomis finansuojamose programose dalyvaujančių mokinių dalis yra ženkliai didesnė nei Lietuvos vidurkis ir rodo, kad šios paslaugos, tikėtina, yra prieinamesnės ir patrauklesnės negu kitur.

Švietimo paslaugų plėtros potencialas

Vaikų dalis, dalyvaujanti NVŠ programose	Tikslinėmis valstybės NVŠ lėšomis pasinaudojančių mokinių dalis, 2019 m. gruodžio 31 d.	Savivaldybės lėšomis finansuojamose NVŠ programose dalyvujančių mokinių procentas 2019-2020 m.	Dalyvauja bet kokio finansavimo pobūdžio NVŠ programose arba BUM būreliuose 2019-2020 m.
Visoje Lietuvoje	26 %	6 %	64 %
Kazlų Rūdos sav.	26 %	15 %	61 %

Duomenys: ŠVIS Viešoji statistika, vaikų dalyvavimas neformaliojo švietimo veikloje: <http://svis.emokykla.lt/neformalus-vaiku-svietimas/>

Rekomendacijos

R0: politinis dėmesys

- Švietimo paslaugų teikėjų įvairovės didinimas turėtų būti nuolat **įtrauktas į savivaldybės strateginio planavimo dokumentus.**
- Nesudarius tinkamų sąlygų nebiudžetinių švietimo teikėjų įtraukimui į savivaldybių ir nacionalinę švietimo sistemas, rizikuojama, jog alternatyvios ir inovatyvios švietimo programos ir toliau bus prieinamos tik didesnių pajamų didžiųjų miestų gyventojams, o skirtis tarp regionų ir skirtingų pajamų grupių toliau didės.

R1: finansinės naštos pasidalijimas

Kazlų Rūdoje, kaip ir kitose mažosiose savivaldybėse, nebiudžetiniams ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo teikėjams **ypatingai reikalinga savivaldybių parama, mažinant finansinę naštą** (jei ne tiesiogine finansine parama, tai informacine, koordinacine, logistine parama, parama patalpomis):

- Paslaugų perdavimas nereiškia, kad trumpuoju laikotarpiu dingsta finansinė ir organizacinė našta (nors pastaroji ir tampa mažesnė). Nesant adekvataus pradinio finansavimo ir paramos, stiprūs NVO sektoriaus darbuotojai ilginiui emigruoja į didesnius miestus arba į užsienį, sunku užtikrinti veiklos tęstinumą, įsisuka ydingas ratas.

R1: finansinės naštos pasidalijimas

- Kai kuriose mažesnėse savivaldybėse ekonominiai paskaičiavimai rodo, kad neįmanoma įkurti nebiudžetinės mokyklos, kuri galėtų pilnai finansiškai išsilaikyti. Kazlų Rūdoje tai įmanoma dėl didesnės savivaldybės administracijos paramos, leidžiant dalintis patalpomis su biudžetine mokykla.
- Verta **plėsti šią praktiką į kitas švietimo grandis** ir, pertvarkant mokyklų tinklą, **savivaldybės žinioje likusias patalpas „įdarbinti“**, palaipsniui jas perduodant nebiudžetiniams švietimo teikėjams, tuo pat metu skatinant jų savarankiškumą (pavyzdžiui, Utenoje pagal panaudą planuojama trečiojo amžiaus universitetą (TAU) įkurdinti reorganizuotoje mokykloje, o patalpų išlaikymą užtikrinti, TAU teikiant paraiškas neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSS) konkursuose).

R1: finansinės naštos pasidalijimas

Rekomenduotina nustatyti ir oficialiai patvirtinti **skaidrias ūkio lėšų skyrimo nebiudžetiniams teikėjams taisykles.**

Skatinant naujų nebiudžetinių švietimo teikėjų kūrimąsi Kazlų Rūdos savivaldybėje, ūkinės lėšos savivaldybės galėtų būti skiriamos visoms ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigoms krepšelio principu, pavyzdžiui, su lubomis, priklausomai nuo to, kokį mokestį už paslaugas tėvams taiko ugdymo įstaiga.

- Dabar veikiantys nebiudžetiniai teikėjai siūlo atsižvelgti į tai, kad ir biudžetinės švietimo įstaigos gali rinkti netiesioginį mokestį iš paslaugų gavėjų, vadindami tai ne įmokomis už paslaugas, o paramos fondu. Be to pastebima, jog nebiudžetiniai nepelno siekiantys tiekėjai yra suinteresuoti mažinti įmokas ir padaryti savo paslaugas prieinamas didesniam moksleivių skaičiui.

R2: veiklos rodiklių išplėtimas

Siekiant įvertinti nebiudžetinių švietimo teikėjų kuriamą pridėtinę vertę, įsitikinti paslaugų teikimo kokybe ir efektyvumu, svarbu matuoti įvairius - **mikroklimato, emocinio mokinių pasitenkinimo ir pasiekimų** – rodiklius*.

* Pavyzdžiui, <https://www.versme.elektrenai.lm.lt/2015/index.php/lt/441-psichines-sveikatos-dienos-minejimas-akcija-nuotaiku-termometras>

R3: NVŠ įvairovės skatinimas

- Vertinant **neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ)** kokybę, būtina atsižvelgti į veiklų įvairovę, nes būtent **įvairovės užtikrinimas** įvardinamas kaip svarbus Kazlų Rūdos savivaldybės tėvams ir vaikams.
- Nors dažnas būdas išspręsti patalpų ir infrastruktūros trūkumą – leisti NVŠ teikėjams veikti po pamokų bendrojo lavinimo mokyklose, tačiau vaikai noriau įsitraukia į veiklas, kurios vyksta už jų kasdienės mokyklos ribų.
Alternatyvių erdvių paieška ir suteikimas – galimybė Kazlų Rūdoje didinti dalyvaujančių NVŠ veiklose skaičių.

R3: NVŠ įvairovės skatinimas

- Taip pat ne ką mažiau svarbu **didinti NVŠ logistinį prieinamumą Kazlų Rūdos savivaldybėje**, atitinkamai organizuojant transportą:
 - NVŠ sunkiai prieinamas atokiau gyvenantiems, neturintiems galimybės važinėti į užsiėmimus nuosavu transportu.
 - Transporto problemą apsunkina ir tai, kad pavėžėjimas į ir iš bendrojo lavinimo mokyklų nesuderintas su NVŠ tvarkaraščiais.
 - Pavėžėjimo paslaugos turi būti teikiamos ne tik patekimui į miesto mokyklas, bet ir į kaimo mokyklas (bendruomeninių teikėjų paslaugos labiau prieinamos ir gali pritraukti daugiau moksleivių).

R4: NSŠ koordinatorių įgalinimas

- **Neformaliojo suaugusiųjų švietimo (NSŠ) koordinavimo funkciją** atliekantis savivaldybės švietimo skyrius gali **pasidalinti** šia atsakomybe **su NVO sektoriumi**, sukurti koordinavimo tarybą ir joje kolegialiai spręsti, kaip formuoti NSS darbotvarkę vietos lygmeniu.
 - Platesnio veikėjų rato sutelkimas, skatintų diversifikuoti NSŠ veiklas, į jas įtraukti dirbančio amžiaus suaugusiuosius, plėsti, bet neapsiriboti egzistuojančiomis Kazlų Rūdos trečiojo amžiaus universiteto (TAU) veiklomis.
- Siekiant efektyvios NSŠ plėtros, Kazlų Rūdoje **būtina numatyti atskirą NSŠ koordinatoriaus etatą** (remiantis sėkmingais Kauno raj., Panevėžio m. ir kitų savivaldybių pavyzdžiais).

R5: NSŠ resursų konsolidavimas

- Kazlų Rūdoje, kaip ir kitose mažose savivaldybėse, verta **konsoliduoti egzistuojančius išteklius, de facto skiriamus NSŠ veikloms** (NSŠ, visuomenės sveikatos biurų, bendruomenių verslumo skatinimo konkursų lėšas). Konsolidavimo procesas galėtų remtis geruoju Kauno miesto savivaldybės programos „Iniciatyvos Kaunui“ pavyzdžiu.
- Šiuos resursus skirstant vieno atviro konkurso būdu, būtų galima sumažinti teikėjams tenkančią administracinę naštą, pritraukti daugiau nevalstybinių švietimo paslaugų teikėjų bei prisidėti prie jų ilgalaikio finansinio tvarumo ir darbo vietų, kurias projektų metu įkuria NVO, vietos veiklos grupės ar bendruomenės, išsaugojimo.

R6: švietimo koprodukcija

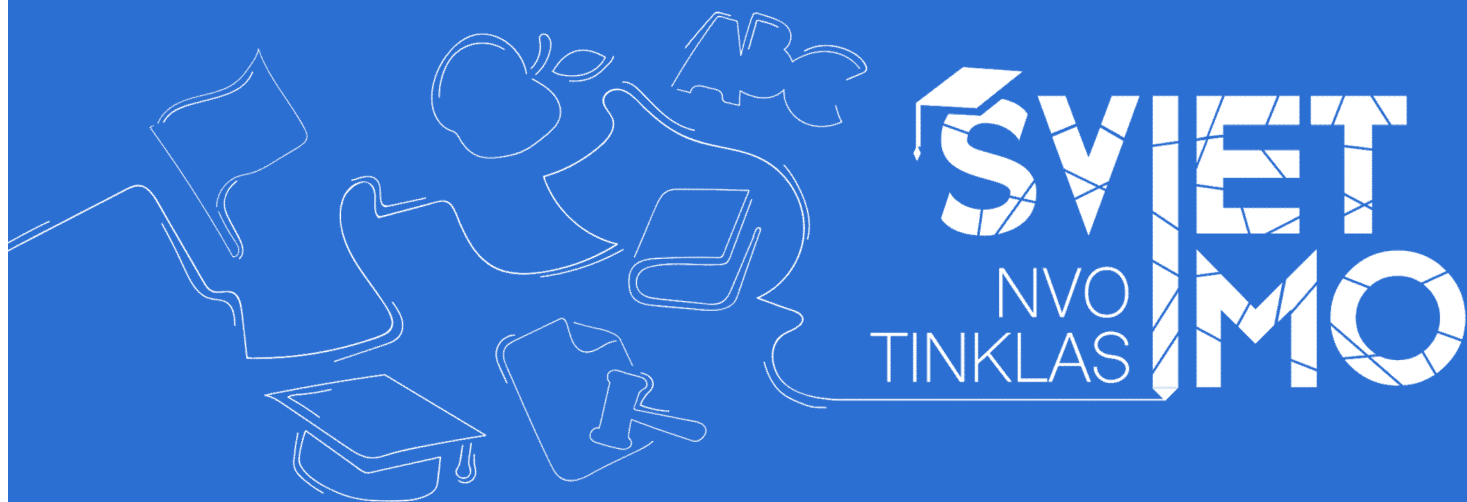
Kazlų Rūdoje **būtina atkreipti dėmesį į NVŠ teikėjų diversifikavimo būdus**: skatinti į švietimo paslaugų tiekimą įtraukti teikėjus, kurių pagrindinė veikla nebūtinai nukreipta į NVŠ – vietos veiklos grupės, bendruomenės, socialines paslaugas teikiančias organizacijas.

- Verta skatinti **kooperuotis NVŠ ir NSŠ tiekėjus** – lygiagrečiai teikti paslaugas ir vaikams, ir suaugusiems, taip pat – sudaryti sąlygas ir išoriniams tiekėjams organizuoti savo veiklas biudžetinių teikėjų patalpose.
- **Reikia skatinti bendradarbiavimą tarp sektorių**, palaikyti švietimo paslaugų koprodukciją. Pavyzdžiui, švietimo centrui įtraukiant NVO atstovus kaip partnerius ir ekspertus į ESF projektus, vietos veiklos grupėms ir jaunimo organizacijoms kartu dalyvaujant organizuojant NVŠ.

R7: bendradarbiavimas su kaimynais

Kazlų Rūdos savivaldybei verta **inicijuoti ir įgyvendinti kooperacinius modelius, skirtus kelių gretimų mažų savivaldybių bendradarbiavimui**, organizuojant švietimo paslaugas:

- Trūkstant įvairių švietimo grandžių paslaugų teikėjų, kooperacijos modeliai gali padėti sutelkti išteklius ir pritraukti daugiau teikėjų, potencialiai galinčių teikti paslaugas kelių gretimų mažų savivaldybių ribose. Taip teikėjų kvietimas iš kitų savivaldybių taptų koordinuotas, o ne paliktas savieigai.
- Bendradarbiaujant su kaimyninėmis savivaldybėmis, **dėmesys turėtų būti skiriamas sinergijų tarp jau veikiančių švietimo paslaugų teikėjų (ypač nebiudžetinių) skatinimui** ir būdų veikti keliose savivaldybėse vienu metu paieškai, o ne naujų struktūrų kūrimui.

Pokyčių rodikliai

Pokyčių rodikliai

PR0: Kazlų Rūdos savivaldybės strateginiame veiklos plane įtrauktas švietimo teikėjų įvairovės plėtros tikslas.

PR1.1: Visuose švietimo lygmenyse (ikimokykliniame, bendrajame, NVŠ, NSS) kartą per metus matuojama savivaldybės parama nebiudžetiniams švietimo paslaugų teikėjams:

- Finansinė parama, pagal panaudą arba lengvatinėmis sąlygomis skirtos patalpos, informacinių pranešimų pasiekiamumas, suteiktas transportas ir jo kryptys.
- Atliekant matavimą, kartu su partneriais įvertinamas paramos poreikis ir skyrimo galimybės būsimais biudžetiniais metais.

PR1.2: Savivaldybės tarybos patvirtinta ūkio lėšų skyrimo nebiudžetiniams švietimo paslaugų teikėjams tvarka.

Pokyčių rodikliai

PR2: Kartą per metus matuojami mikroklimato, emocinio pasitenkinimo ir pasiekimų Kazlų Rūdos savivaldybės švietimo įstaigose rodikliai.

PR3: Parengtas naudojamų ir alternatyvių NVŠ erdvių žemėlapis.

PR4.1: Suburta NSŠ taryba.

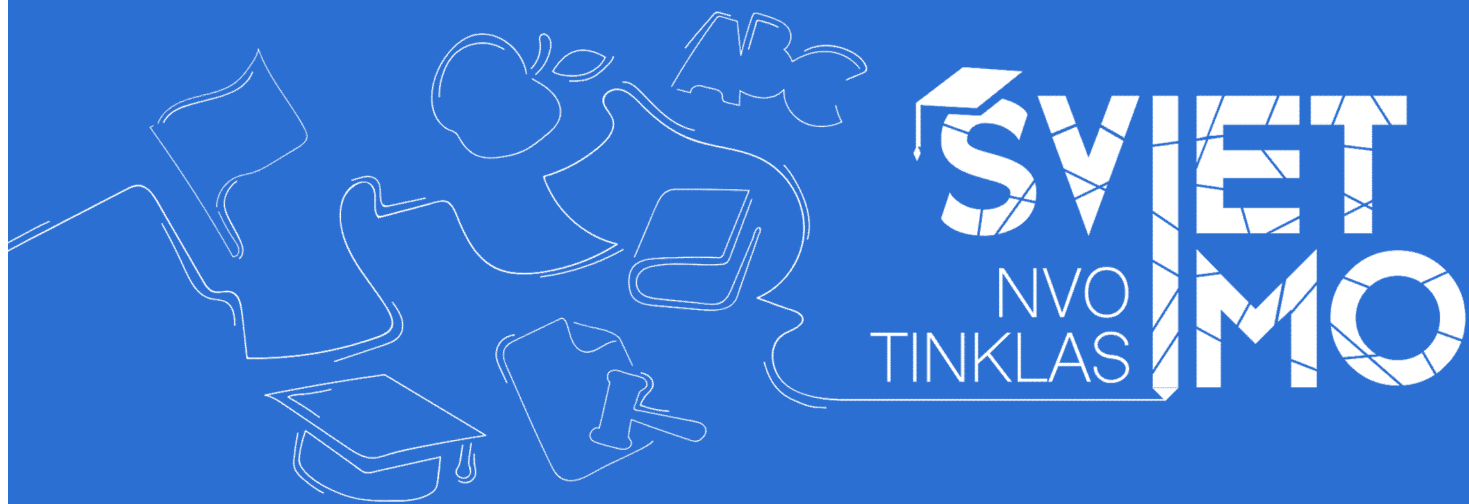
PR4.2: Sukurta atskira NSŠ koordinatoriaus pareigybė.

PR5: Atliktas NSŠ finansinių šaltinių konsolidavimo įvertinimas ir parengtas konsolidavimo planas.

PR6.1: Bendrų NSŠ ir NVŠ veiklų skaičius.

PR6.2: Bendrų tarpsektorinių švietimo veiklų skaičius.

PR7: Bendrų švietimo iniciatyvų su kaimyninėmis savivaldybėmis skaičius.

Ačiū už dėmesį!

www.svietimotinklas.lt

Tyrimo komanda

PILIETINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS

europos namai

Ieva Petronytė –
Urbonavičienė,
direktorė

Maryja Šupa, tyrėja

Judita Akromienė,
direktorė

Žilvinas
Švedkauskas,
analitikas

Susisiekiame: info@svietimotinklas.lt

Pastabos

1. Kiekybiškai analizuoti Kauno raj., Kazlų Rūdos, Tauragės raj., Elektrėnų, Šiaulių raj., Joniškio raj., Zarasų raj., Pakruojo raj., Utenos raj., Šiaulių m., Alytaus m. ir Kauno m. savivaldybių duomenys.
2. Grupinės ekspertų diskusijos vyko Kazlų Rūdos (2019-06-04), Utenos raj. (2019-07-02), Kauno m. (2019-11-29) ir Kauno raj. (2020-01-15) savivaldybėse.
3. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. *Paslaugų perdavimo diagramos*. Vilnius, 2019, <http://www.3sektorius.lt/docs/2018_paslaugu_perdavimo_diagramos_2019-11-27_15_25_00.pdf>

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Parengta įgyvendinant projektą „Naujoji švietimo paradigma konkurencinėmis sąlygomis“ (projekto kodas: 10.1.2-ESFA-K-917-03-0011), finansuojamą iš 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ Nr. 10.1.2-ESFA-K-917 priemonės „Visuomenės nepakantumo korupcijai didinimo ir dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimo iniciatyvos“.